

ИЗ ДАНАШЊЕ КЊИЖЕВНЕ БАЊАЛУКЕ

Ранко Рисојевић

НАПОЛЕОНОВ МОСТ

Он је сламнати фашник којег кроз снијегом затрпану Костајницу носе према ледом окованом мосту, да га ту спале. Нема бољег мјеста за нестанак. Осјећа хладноћу и чује халабуку оних што иду иза њега. Као у причи Едгара Алана Поа, ту су инквизитори и грађани расположених за линч. Звоне велика звона око њихових кудравих вратова. Јесу ли то кентаури, или обрнуто, на људском тијелу главе бикова, међеда и мајмуна? Ваљда ће их скинути када дођу на мост, њега ослободити а побацати те главе у хладну воду? Али, то се не догађа, него као да лети преко ограда, незапаљен, а око њега, тек потом, лете и те главе. Све се стропоштава у Уну. Ипак не пада, остаје закачен за вањски дио ограда и гледа санте леда које пролазе а на њима мекећу овце.

Пробуђен усред ноћи, тешке ноћи ратног мрака, у први трен није схватао ни гдје је ни шта га је пробудило. Помислио је да је у Сарајеву, али брзо се прибрао, ово је ипак Бањалука. Тек потом је подигао телефонску слушалицу. Успостављена је нека чудна веза, ко зна одакле, преко којих одашиљача и сателита. Ових дана већ су га звали на такав начин, углавном пријатељи, бивши, наравно, с друге стране ратних линија, с молбом да им помогне, да избави овога или онога од њихових из затвора у неком од мјеста гдје су затвори постојали, створени најчешће преко ноћи.

Слушао је:

Помози! Ништа ме не питај, ово мораш. Тебе се тиче колико и нас, мене нарочито. Марио је на Мањачи, можда у болници. Знам

да је рањен и да је жив. Рана није толико тешка да не би био жив. Али, није рана само проблем. Иди горе, одмах, молим те. Како знаш и умијеш. Спаси га, Петре!

Тог се гласа никада неће ослободити. Знао га је добро, ту мелодију, умекшане самогласнике, све. Само што је тај алт, који га је увијек електрисао до лудила, сада био сломљен, далек, као да се јавља с другог континента. Којим везама? Чијим посредством?

Никада се телефонски нису чули. Али, била је довољна једна њена ријеч, ма како измијењена, да га цијелог обузме. Само то: Помо-зи! Ко сада коме помаже? Ко је у паници? Један се глас издвојио из опште панике. Не пита се зашто, јер је то сувишно питање.

Мада је повремено падао у лак сан, остао је будан до јутра. Довољно будан да сваког тренутка буде свјестан онога што је те ноћи чуо, гласа који постоји тамо негдје, далеко и близу. Гласа који је као невидљива сила покренуо у њему све могуће мисли, сва сјећања, све прекоре, све слике и њима придружене приче, у које су се уткивали дијелови његових прича, покушаја да се уобличи једна прича, сасвим андрићевска по мотиву, али неандрићевска по свему осталом. Ломило га је то бјежање од Андрићеве сјенке, жеља да остане изван те замке у коју се, прије или касније, сви писци с ових страна ухвате. Андрић је ту митски паук који је распростра видљиве и невидљиве нити и мреже, из којих се извуку они који им се нису ни приближили. Остали се ухвате.

Та мрежа пада по њему, док иде до тоалета, кроз мрачни ходник, скоро сваке ноћи. Покушава да је скине с чела прстима и дланом, али никада није сигуран је ли у томе успио. Кад ујутро гледа, мреже нема. А сањао је није. Била је стварна.

Негдје у мраку чују се ријетки, далеки пуцњи. Откако је почео рат, ноћи су такве. Тешко је рећи, мада човјек покушава да докучи, ко и зашто пуца? Али, последице овог буђења, он више и није овдје, ако је икада стварно и био. Вратио се тамо гдје је одрастао, у ствари био и остао дјечак. Све остало ишло је ко зна зашто путем којим је ишло и тренутно се зауставило у овој ноћи, у овом граду, ни тамо ни овамо.

Гдје је заправо?

На костајничком, или унском, или Наполеоновом мосту! Ово посљедње одређење највише му се свиђало. Као да га је оно само од себе измјештало одавде на запад, тамо гдје је по свему припадао. А није знао ни како ни зашто. Да му је неко то рекао, да је знао можда све остало не би било овако како је било. А како је било? И зашто је тако било?

(фрагмент романа у настајању)